

лексичних і граматичних помилок, а також недостатній відповідності їхнього оформлення навчальному матеріалу самих посібників.

Вважаємо, що наведений аналіз результатів дослідження та його висновки сприятимуть подальшому теоретичному і практичному вивченню проблеми використання навчальних посібників вітчизняних і зарубіжних видавництв, зокрема виданню якісніших українських посібників для навчання англійської мови.

1. Коваль Т.І Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посібник / Т.І. Коваль, С.О. Сисоєва, Л.П. Сущенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
2. Мосьпан Н.В. Технічні засоби в навчанні англійської мови / Н.В. Мосьпан // Пріоритетні напрями вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу: зб. наук. праць за матеріалами наук.-прак. конф. – Ніжин – 2011. – С. 123–125.
3. Мосьпан Н.В. Використання інтерактивної дошки у процесі підготовки майбутніх учителів / Н.В. Мосьпан // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць за матеріалами наук.-прак. конф. – К. : Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – Вип. 3. – С. 184–196.
4. «За» і «проти» переходу шкіл на електронні підручники // Статті з питань освіти. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/653.html>

УДК 372.41.036(03)=111

Оксана Рудич

РИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ

А Стаття присвячена характеристиці проблеми формування художнього образу в процесі читання англійської дитячої літератури. Особлива увага приділяється риторичному аспекту формування художнього образу як засобу оптимізації сприймання.

Ключові слова: сучасна дитяча англійська література, риторичний аспект, художній образ, стимуляція інтересу до читання.

А Стаття посвящена проблеме формирования художественного образа в процессе чтения англоязычной детской литературы. Особое внимание уделено риторическому аспекту формирования художественного образа как средства оптимизации восприятия.

Ключевые слова: современная детская англоязычная литература, риторический аспект, художественный образ, стимуляция интереса к чтению.

Oksana Rudych. Rhetorical aspect of the art vision evaluation while English literary texts reading.

S The article is devoted to the problem of art vision evaluation while modern English literature for children reading. The main attention is aimed on to rhetorical aspect using while comprehension optimization.

Key words: modern English literature for children, encouraging the interest in reading, rhetorical aspect, art vision.

Актуальність і доцільність дослідження. У контексті загальноєвропейської інтеграції питання використання художньої англійської літератури у ході навчання та виховання молоді набуває надзвичайної актуальності. Адже робота з першоджерелами дозволяє творчо досліджувати слово як засіб мистецтва, сприяє художньому вихованню особистості, збагаченню соціокультурного компонента, розвитку уваги, уваги, абстрактного та логічного мислення.

У сучасному інформаційному суспільстві глобальний процес універсалізації охоплює всі сфери життєдіяльності людини. Спостерігається певне спрощення загальноосвітніх програм, що призводить до уніфікації рівня знань учнів і часткового обмеження індивідуальних творчих можливостей кожного зокрема.

На нашу думку, активне використання літературних першоджерел, англійських зокрема, створення власних художніх образів у процесі читання допоможе запобігти уніфікації, деперсоналізації особистості.

Складний процес створення власного художнього образу характеризується активним його дослідженням, концентрацією уваги, пам'яті, використанням образного, абстрактного, логічного мислення, фантазуванням і пошуком адекватних ідей образів.

Аналіз останніх джерел і публікацій. До роз-

роблення проблеми створення та використання художнього образу в процесі читання літературного тексту долучилися такі зарубіжні та вітчизняні науковці: В. Ізер, К. Крамш, Б. Грейб, П. Рісуар, М. Бахтін, М. Лещенко, Є. Белкіна, Т. Щербан.

Метою нашого дослідження є пошук ефективних шляхів оптимізації сприймання англійського тексту. Зроблено акцент на риторичному аспекті створення художнього образу у процесі опрацювання дитячих літературних джерел, на основі використання теоретичного методу (вивчення та аналіз мистецтвознавчої, психологічної, педагогічної, навчально-методичної літератури).

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із сучасними психолінгвістичними тенденціями розуміння художнього тексту не обмежується лише декодацією лексичного та граматичного його компонентів, воно народжується у процесі інтелектуальної та емоційної взаємодії автора та читача.

Вважати, що адекватна когнітивна структура виникає одразу в процесі читання і просто озвучується, коли викладач просить відобразити своє ставлення до прочитаного, було б похибкою. Глибокому розумінню творчої ідеї сприяє низка риторичних процедур дискурсивного характеру. Філософ Пол Рісуар зазначає: «Розуміння не має нічого спільного із раптовим усвідомленням психологічного життя іноземця або з емоційною ідентифікацією з духовними прагненнями. Розуміння повністю фор-

мується у процесі пояснювальних процедур, які передують або супроводжують читання» [4, с. 51].

Філолог Клер Крамш так окреслила основні принципи риторичного підходу до інтерпретації англо-мовного тексту в контексті сучасних лінгвістичних тенденцій:

– мова художнього тексту завжди відображає контекст (позиціонування автора щодо читача, суб'єктивність відображення подій, жанрову належність);

– зміст тексту нерозривно пов'язаний із його оформленням (наявністю ілюстрацій, позначок);

– літературний текст має на меті отримання певної емоційної, інтелектуальної реакції на прочитане;

– розуміння творчої ідеї є відносним і суб'єктивним і залежить від читацького та особистого досвіду читача;

– розуміння творчої ідеї може трансформуватись у залежності від культурної належності реципієнта;

– деталізація творчої ідеї залежить від соціальної взаємодії колективу;

– риторичні процедури, використовувані викладачем і читачами, репрезентують вибір найвірогіднішого з усіх потенційних значень мікро- та макро-структур на рівні тексту та речення [4, с. 51].

Низка риторичних процедур має передувати ефективному читанню (читач висловлює здогадки стосовно розвитку сюжету, героїв, проблеми твору); безпосередньо в ході читання відбувається співвіднесення ідеї твору та персонального досвіду читача, після читання деталізується мета, ідея, дія та протидія. У ході опрацювання художнього тексту варто враховувати наступні аспекти: текст організовано ієрархічно (є більше та менше важливі події, герої); читач фокусує увагу на фактах, які йому видаються важливішими.

Для оптимізації розуміння творчої ідеї твору варто запропонувати низку завдань, що допоможуть деталізувати характеристики героїв, місця та часу подій, сформулювати мету:

– проанонсуйте даний текст;

– уявіть собі себе одним із героїв твору і перекажіть події;

– уявіть себе автором твору та викладіть події;

– візьміть два подібні твори, об'єднайте героїв і запропонуйте власний сюжет;

– уявіть, що подія відбувається у вашому помешканні, окресліть наслідки;

– перенесіть героя у часі та відредагуйте сюжет;

– напишіть продовження твору.

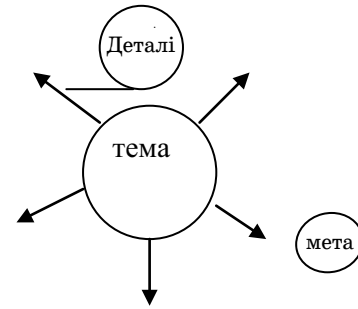
Зрозуміти зміст художнього тексту також допомагають: укладання семантичних карт, написання анотацій, створення графічних моделей прочитаного.

На особливу увагу заслуговують графічні моделі інтерпретації англо-мовного тексту, приклади ефективного використання яких відобразили у своїх роботах зарубіжні науковці: Б. Грейб, Дж. Мартін, Б. Моган, Б. Мейер.

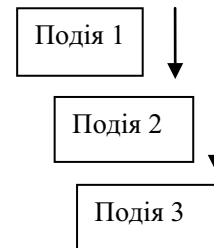
У ході опрацювання іншомовного тексту часто виникають ситуації, коли, за умови знання лексики та розуміння використаних граматичних структур, залишається велика кількість питань до змісту прочитаного. Презентація графічної моделі уможливило візуалізацію логіки структурування тексту, виокремлення головної ідеї, спрощує організацію обговорення.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати,

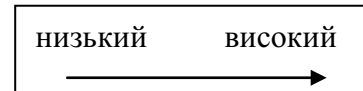
що, загалом, існує невелика кількість графічних структур, які дозволяють інтерпретувати зміст будь-якого тексту. Наведемо кілька найвживаніших:

«Павутиння» (відображено тему, мету або завдання, деталі);

«Ланцюг» (відображено події та їх послідовність);

«Шкала» (відображає розвиток сюжету, рейтинг);

Проблема	
Хто	
Що	
Чому	

Спроба вирішити проблему	Отриманий результат
Спроба вирішити проблему	Отриманий результат
Кінцевий результат	

«Проблема» (відображає шляхи вирішення проблеми та результат) [3, с. 11].

Варто пам'ятати про психологічний аспект формування художнього образу. Тетяна Щербан наголошує: «Необхідно позбутися упередження, що психологія не здатна серйозно допомогти вдосконалити аналіз літературного твору» [2, с. 98]. Складний процес сприймання характеризується наявністю відповідних уявних асоціацій: «Складаючи невід'ємну частину творчості, асоціативність, яка породжує у людини процеси сугестії, невід'ємна від найважливіших функцій художньої творчості – пізнавальної, виховної, естетичної насолоди спілкування з твором» [2, с. 99].

Щодо специфіки сприймання твору Тетяна Щербан пише: «Сугестивність як властивість художньо-образного мислення відрізняється від наукової творчості специфічною формою художньої образності. У процесі творчості асоціації матеріалізуються в ху-

дожньому творі, впливають на сприймання, будять емоційну й інтелектуальну сприйнятливості, розвиваючи фантазію і уяву...» [2, с. 99].

Причому, асоціативний ряд буде абсолютно суб'єктивним – різним для кожного реципієнта: «Стан особистості сприймаючого – важливий фактор у прийомі сугестивної інформації, закладеної художником у здобутку. Інтелектуальний рівень, світогляд, освіченість, світовідчуження, загальна культура, емоційний світ – усе це має істотне значення при сприйнятті здобутку. Чим розвинутіші й багатші ці фактори, тим глибші, багатогранніші та ширші асоціативні уявлення, що складають духовне багатство і насолоду особистості від художнього твору» [2, с. 100].

Варто також ураховувати таке поняття як «читацький досвід», від якого залежить кількість, швидкість виникнення та інформативна насиченість асоціацій.

У ході сприймання художнього образу читач активно досліджує його художньо-емоційну цінність, змістове навантаження: «Художня творчість і сприйняття творів – дві взаємозалежні сторони засвоєння людиною дійсності» [2, с. 100].

Інтеграція різних видів мистецтв у процесі створення художнього образу сприяє загальному художньому розвитку особистості шляхом візуалізації зв'язків і конкретизації етапів взаємодії видів мистецтв між собою. Вагомим чинником формування художнього образу є ілюстрація, яка також унаочнює образи та події, відображає ставлення автора до них (кольором, особливою технікою отримання зображення, композиційним вирішенням). Відомі ілюстратори дитячої англійської літератури нині активно використовують фотографію в процесі створення образів (Анджелла Барретт), ксерокопії початкового ескізу (Реймонд Бріггс), комп'ютерну графіку (Лорен Чайлд). Популярності набрали ілюстрації у стилі колаж (Сара Фанеллі), що перегукується з грою, часто об'єкти не промальовуються детально, дозволяючи дитині «дофантазувати» (Шарлотта Воук), багато робіт вирізняють імпровізація та спонтанність (Квентін Блейк). Відомий британський ілюстратор Патрік Бенсон вважає головним завданням ілюстратора: «..надавати візуальні підказки до тексту, певні образи – зачіпки, що стануть своєрідним трампліном для читацької

фантазії» [6].

Інший відомий ілюстратор Джон Бернінгем стосовно своїх робіт писав: «Моя аудиторія – не лише діти, а й люди загалом. Простота моїх малюнків не означає їхньої дитячості» [6]. Дійсно, на сучасному етапі малюнок до дитячої книжки має відображати філософську ідею твору та суб'єктивізоване, емоційне сприймання цієї ідеї автором ілюстрації.

У контексті можливості інтеграції мистецтва слова й мистецтва звуку (музики) варто відзначити, що музика може бути фоном для підсилення естетично-емоційного сприймання художнього тексту, супроводом під час створення читачами власних ілюстрацій, може бути передумовою формування відчуття ритму, створює специфічну атмосферу, роблячи її дружньою, гармонійною, спонукаючи до творчості. Використанню хореографічних елементів може передувати спроба ритмічної драматизації (коли ритм вірша визначає темп рухів), пантоміми, яка має на меті відображення емоційного стану героїв.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом, підвищення ефективності сприймання художнього англійського тексту має, що найперше, поглибити розуміння творчої авторської ідеї, інтерес до самостійного читання через апеляцію до емоційної сфери читача, сприяти усвідомленню художнього потенціалу англійської мови, стимулювати креативність шляхом створення власних, неповторних художніх образів.

Не зважаючи на велику кількість наукових і науково-методичних розробок, проблема пошуку сучасних шляхів оптимізації використання англійських першоджерел у навчально-виховному процесі й досі залишається надзвичайно актуальною на тлі відсутності інтересу до читання книжки (як англійської, так і української).

📖 Література

1. Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки вчителів до естетичного виховання : [монографія] / М. П. Лещенко – 2-ге вид., доп. – К. : Гротеск, 1995. – 192 с.
2. Щербан Т. Сугестивність художнього образу / Т. Щербан // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 1. – С. 98–103.
3. W. Grabe. Discourse Analysis and Reading Instructions. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications, edited by T. Miller. English Language Programs United States Information Agency Washington, D.C.: 1997. – P. 4–13.
4. C. Kramsch. Rhetorical Models of Understanding. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications, edited by T. Miller. English Language Programs United States Information Agency Washington, D.C.: 1997. – P. 50–51.
5. T. Miller, D. Parker. Writing for the reading: A problem Solution Approach. English teaching forum: 1997. iss 1; p. 2.
6. Тобі Гленвіль. Портрети ілюстраторів [Електронний ресурс]: альбом-каталог. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org/ukraine>.